

РОЗДІЛ 4 КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ

Фастовець О. О.

СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ ВИДІВ ТУРИЗМУ ЯК НАПРЯМ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Туризму відведене важливе значення серед цілей концепції збалансованого розвитку ООН. Тому, розвиток туризму в Україні у відповідності до імперативу збалансованого розвитку повинен ґрунтуватися на основі поєднання інтересів між економічною ефективністю туристичної сфери та збереженням природного довкілля. У впровадженні збалансованого сталого розвитку сфери туризму в Україні зацікавлені як органи влади і управління різних рівнів, так і спеціалізовані комерційні туристичні структури та місцеве населення.

Згідно з оцінкою експертів Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ) у 2016 р. Україна зайняла 88 місце зі 136 країн за показниками індексу туристичної конкурентоспроможності. При цьому Україна увійшла в топ-10 країн в плані здоров'я та гігієни, посівши 8 місце. У рейтингу цін Україна займає 45 місце; у рейтингу культурної спадщини – 51 місце, за розвитком туристичного сервісу – 71 місце, а у рейтингу міжнародної відкритості – 78 місце. Також Україна посіла 90-те місце в рейтингах спрямованості на розвиток туризму та екологічну стабільність.

Виважена державна політика у сфері туризму – це важлива частина сталого економічного розвитку України у світі. Однак, Україні суттєво програє в конкурентній боротьбі, відстаючи від провідних держав світу за рівнем розвитку туристичної інфраструктури та якості туристичних послуг. Економічна криза, що продовжується останні роки, події, що пов'язані з анексією Криму, проведенням антитерористичних операцій на сході держави (Донецька та Луганська області), негативно вплинули на в'їзний туристичний потік, структуру туризму, туристичні можливості України.

Разом з тим, Україна має можливості для залучення цілорічного туризму завдяки своїм унікальним природним можливостям, багатій історичній та культурній спадщині. Сприяття розвитку туризму має прийняття Стратегії розвитку туризму та курортів до 2026 року [1]. Наявність туристичної стратегії є однією з умов, яку необхідно

виконати в рамках імплементації Угоди про асоціацію з ЄС. Звичайно, цей документ не вирішить проблеми туристичної сфери України, проте надає основні вектори її розвитку. Стратегія визначає основні вектори державної туристичної політики у таких напрямках як: безпека туристів; нормативно-правова забезпечення; розвиток туристичної інфраструктури; розвиток людських ресурсів; маркетингова політика розвитку туризму та курортів. Стратегія визначає інтегрований підхід до формування і реалізації державної політики у сфері туризму та курортів, який передбачатиме поєднання таких складових частин: галузевої (міжгалузева координація та системний розвиток складових сфери туризму); територіальної (міжрегіональна кооперація, досягнення рівномірного та збалансованого розвитку туристичних регіонів, територій, зон): північ, південь, схід, захід, центр; області; райони; міста; секторальної (створення системи стратегічного планування розвитку видів туризму): міський; екологічний (зелений); сільський; культурно-пізнавальний; подієвий; лікувально-оздоровчий і медичний; гастрономічний; релігійний; гірський, спортивний, велосипедний; пригодницький та активний; науковий і освітній; круїзний та яхтовий; шопінг та розважальний туризм тощо.

Останнім часом активізувалися дослідження, присвячені окремим видам спеціалізованого туризму. Так Любіцева О.О. та Романчук С.П., Христов Т.Т., Сапелкіна З.П. досліджували проблеми релігійного туризму та паломництва. Організація лікувально-оздоровчого туризму досліджена в праці Драчової. Проблеми екологічного туризму висвітлювали Дмитрук О.Ю., Решетюк О.В. та ін. Рутинським М.Й та Зінько Ю.П. досліджено проблему сільського туризму. Сущинська М.Д. здійснила дослідження різновидів культурного туризму. Певні узагальнюючі праці належать Шандору Ф.Ф. та Кляпу М.П. [5], Смаль І.В. [7], Андреева Г.П., Коваль П.Ф. [8], проте загально визнаної, загальної повної класифікації ще не склалося. Аналізуючи праці авторів ми можемо погодитися з дослідниками, які зазначають, що категорії та кількість спеціальних видів туризму не може бути стабільними, із зміною потреб туристів виникають нові види спеціалізованого туризму.

Зростання попиту на спеціальні види туризму або туризм спеціальних інтересів (Special Interest Tourism) є одним з провідних трендів розвитку сучасної туристичної індустрії. Постійне зростання цього сегменту обумовлено тим, що вибір дестинації визначається потребами та інтересом туристів. Туризм спеціальних інтересів (Special Interest Tourism) в цілому та його окремі різновиди все частіше стають об'єктом досліджень в зарубіжній та вітчизняній літера-

тури. Разом з тим? залишилася ще не вирішеною низка проблем методологічного характеру. Перш за все необхідно зазначити, що поняття «туризм спеціальних інтересів» (Special Interest Tourism), характерне для іноземних науковців. У вітчизняній літературі частіше використовується поняття «спеціальні види туризму». Необхідно зазначити, що їх можна використовувати як майже тотожні.

Одним з перших використав це поняття S.E. Ready 1980 р, коли використав словосполучення «подорож спеціальних інтересів» (special interest travel). Він розумів під цим поїздки з певною метою в конкретні регіони або дестинації.

Спеціалізований туризм є видом туристської діяльності, мета якого – реалізувати специфічні запити людей під час поїздки, відвідування об'єкту. Враховуючи, що сегментація в туризмі може здійснюватися за великою кількістю ознак, то, доцільним стає їх обмеження метою подорожі туриста. Тому, ми розуміємо *спеціалізований туризм як тимчасовий виїзд особи з місця проживання з метою подорожі, що є спеціалізованою щодо загальноприйнятих (оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових), без здійснення оплачуваної діяльності в місці перебування.*

До спеціальних видів туризму, на думку дослідника А.В.Бабкіна [2], відносять віднести тури, які повністю або частково мають наступні ознаки:

- не численні, достатньо рідкісні види туризму;
- працемісткі за створенням кінцевого продукту види туризму;
- капіталомісткі види туризму;
- тури, які поєднують ознаки різних видів туризму;
- нові види туризму, що обумовлені вторинними потребами людини;
- види туризму з використанням нетрадиційних джерел фінансування.

Проте, якщо порівняти характеристики з видами туризму, запропонованими Бабкіним А.В [2, с.11, с.18], виникають певні розбіжності. Так, наприклад, релігійний туризм, лікувально-оздоровчий туризм не підпадає не під одну із запропонованих характеристик. Така ж ознака, як «нові види туризму, обумовлені вторинними потребами людини», є дискусійною, оскільки туризм задовольняє саме вторинні потреби людини (естетичні, пізнавальні, рекреаційні тощо). У наявності протиріччя між функціональною класифікацією основних видів туризму, до яких автор пропонує віднести лікувально-оздоровчий, діловий, спортивний, релігійний. Не чітко визначено принцип розподілу на основні та спеціальні види туризму.

Таблиця 1
Сучасні підходи до класифікації видів туризму за метою
у дослідженнях різних учених

Автор	Види туризму за метою
Бабкін А.В. (2008) [2]	Релігійний Діловий (конгресно-виставковий та інсентив-туризм) Лікувально-оздоровчий Екологічний Подієвий Гірськолижний Екстремальний Круїзний
Боголюбов В.С. (2010) [3]	Культурний туризм Природний та екологічний туризм Пішохідний та велосипедний туризм Екстремальний туризм Морський круїзний туризм та річковий круїзний туризм Медичний туризм Спортивно-оздоровчий туризм Сільський туризм Науковий туризм Релігійно-паломницький туризм Соціальний туризм
Біржаков М.Б. (2011) [4]	Рекреаційний туризм Професійно-діловий та конгресно-виставковий туризм Культурний (пізнавальний) туризм Релігійний туризм Лікувально-оздоровчий туризм Екологічний туризм Сільський та агротуризм Спортивний туризм Екстремальний туризм Водні види туризму Круїзний туризм Яхтинг Таймшер Політичний туризм Соціальний туризм Нові та особливі види туристичної діяльності

Одна з основних та докладних класифікацій туризму, запропонована групою фахівців на чолі з Е.Л. Пісаревським [6] ґрунтується на меті подорожі. Мотиваційно-цільовий принцип класифікації видів туризму дозволяє поділити подорожі на дві основні групи: *канікулярний туризм* (pleasure tourism, leisure tourism, holiday tourism)

з метою відпочинку і розваг; *діловий туризм* (business tourism) з різними діловими цілями.

Канікулярний туризм або *туризм з метою відпочинку і розваг* також називають дозвілевим туризмом (leisure tourism), рекреаційним туризмом (recreational tourism) і навіть гедоністичним туризмом (hedonistic tourism), тобто туризмом для задоволення. Туристичні потоки з метою відпочинку та розваг становлять основу міжнародних туристських обмінів, на них припадає 53% світових туристських прибуттів. Так як відпочинок і розваги припускають різні види діяльності, в тому числі, культурний або культурно-пізнавальний (cultural tourism), відвідування друзів і родичів (visiting friends and relatives, VFR-tourism), освітній (educational tourism, study tourism), лікувально-оздоровчий (health tourism, medical tourism), спортивний (sports tourism), духовно-просвітницький або релігійний (religious tourism), пригодницький (adventure tourism), подієвий (special-event tourism), спеціалізований (special interest tourism) та інші. Культурний, культурно-пізнавальний або пізнавальний туризм (cultural tourism) відноситься до видів туризму, що користуються найбільшим попитом.

Метою учасників культурно-пізнавальних турів може бути відвідання та знайомстві з об'єктами і явищами культури народу або країни: пам'ятниками архітектури, історії, археології, народними ремеслами, предметами побуту, творами музичного і танцювального мистецтва, усної народної творчості, звичаями, традиціями, святами живою культурою місцевих громад, а також живе міжкультурне спілкування з представниками відвідуваних територій. У розвинених дестинаціях пам'ятки культурної туризму включають художні музеї, галереї, театри, концертні зали, музичні вистави. У менш розвинених дестинаціях культурні пам'ятки можуть включати традиційні релігійні практики, народні культурні уявлення, фольклорні свята, традиційні ярмарки, діючі центри народних промислів. Незважаючи на існуючий підхід, що будь-який вид міжнародного туризму може бути названий культурним, так як пов'язаний з перетинанням національних кордонів, тимчасовим проживанням в інших культурних спільнотах, міжкультурної комунікацією гостей і господарів, а також гостей з різних культур на території господарів, культурний туризм набув самостійності у 1970-і рр., а вже в 1990-і рр. став масовим напрямом. Всесвітня туристська організація (ЮНВТО) і Міжнародна рада з питань пам'яток і визначних місць (ІКОМОС) визначають культурний туризм як ретельно організований вид подорожей, пізнавального або освітнього характеру, часто елітарний, що відповідає вишу-

каним інтересам мандрівників, присвячений поданням і роз'ясненню культурної ідеї.

Потреби сучасного туриста в пізнанні реалізуються у такому виді подорожей як культурний туризм. Це свідчить, що туристична індустрія повинна забезпечити туристу контакт з іншими культурами, входження до «іншого» культурного простору, перебування та проживання поряд з «іншими» на їх території, відвідання об'єктів, що належать історії та культурі «інших», участь у подіях, які відображають традиції «інших», можливо включення проживання фрагментів іншого життя. За оцінками експертів на культурний туризм припадає близько 37% всіх міжнародних подорожей, та щорічне зростання кількості турів з культурною метою становить близько 15%. Частка турів з метою відвідання друзів, оздоровлення та з релігійною метою сягає 27% світового туристичного потоку.

Туризм з метою відвідання друзів та родичів (VFR – visiting friends & relatives) також вважається одним з найбільш поширених у світі. Типовою моделлю подорожі вважається подорож всією родиною, дуже часто з використанням автомобіля, з метою відвідання близьких та добре знайомих та проживанням в будинках родичів та друзів.

Лікувально оздоровчий туризм (health tourism) має на меті підтримку або покращення здоров'я та орієнтовано на дестинації та об'єкти, що спеціалізуються на наданні лікувально-оздоровчих послуг: морські кліматичні курорти, бальнеологічні або бальнео кліматичні курорти, термальні курорти на термальних озерах, санаторії та лікувальниці на мінеральних водах та грязях, термальні джерела, гірськокліматичні та гірськолижні курорти.

ЮНВТО виділяє три основні форми лікувально-оздоровчого туризму:

1) лікувальний або медичний туризм (medical tourism) – поїздка в конкретні клініки або до конкретних спеціалістів для отримання спеціалізованого лікування тієї якості лікування, яке недоступно на території проживання туриста;

2) оздоровлення (fitness & wellness або spa & wellness) – поїздки на спеціалізовані об'єкти, такі, як грязьові або водолікувальниці, клініка по зниженню ваги, косметологічна клініка, здравниця з підтримки фізичної форми та краси;

3) реабілітація та відновлення (rehabilitation & recuperation) – поїздки в дестинації або на об'єкти, що пропонують особливий догляд, або які знаходяться у районах, які вважаються особливо сприятливими для здоров'я або відновлення.

У регіоні Африка почали користуватися підвищеним попитом тури, що поєднують wellness та сафари. Дослідження свідчить, що головний життєвий пріоритет для європейців – можливість проводити час в подорожі з близькими людьми in the middle of now here. Такий відпочинок поєднує сафари з йогою, медитаціями та SPA. Головні сафари-напрямки – Південна Африка, Кенія, а у Ботсвані та Танзанії можливе спостереження за міграціями тварин.

Під *освітнім туризмом* (educational tourism, study tourism), слід розуміти вид туризму, який дозволяє опинитися в іншому соціокультурному середовищі, ознайомитися з різними сферами життя та діяльності нового суспільства. Проте, термін «освітній туризм» відноситься до подорожей, в яких навчання є головною метою поїздки та здійснюється у відповідності із спеціальною структурованою або формальною програмою. Популярною формою освітнього туризму є програми навчання за кордоном, під час яких студенти відвідують зарубіжні навчальні заклади (як правило на протязі семестру або одного академічного року) в місці перебування. Участь у таких програмах дає можливість студенту отримати можливість не лише навчатися за програмою іноземного коледжу або університету, ознайомитися з новими методами та технологіями навчання, спілкуватися із студентами з інших країн, під час проживання в одному кампусі або під час участі у студентських заходів (соціальних, волонтерських, спортивних, розважальних тощо). У порівнянні від інших екскурсійних поїздок освітні тури включають навчально-методичне забезпечення лекцій та семінарів, відео презентації, інтерактивні форми занять, науково-методичний супровід профільними спеціалістами або досвідченими інструкторами.

До сучасних форм освітнього туризму відносять академічний рік, студентські міжвузівські обміни, літні та зимові міжнародні табори та школи, стажування, home stay (навчання з проживанням у родині), one-to-one tuition (навчання «один на один», т. б. проживання в родині викладача та індивідуальне навчання з ним), гранти та стипендії, міжнародні іспити та сертифікати, програми «робота + навчання» (work & study), програми навчання з розвагами «edutainment» (education + entertainment), au-pair (навчання мови та культурі через роботу по дому з доглядом за дітьми з проживання та харчуванням в родині, яка приймає туриста), канікулярні освітні програми, післядипломна освіта та підвищення кваліфікації, мовні курси, майстер-класи та різноманітні тренінги, наприклад з народних ремесел.

Спортивний туризм (sports tourism) має на меті заняття фізичною культурою та спортом, підтримка фізичної форми завдяки участі у спортивних заходах та спеціалізованих класах (треккінг, скелелазіння, пішохідні, велосипедні, кінні, гірськолижні подорожі, дайвінг, яхтинг, рафтинг, серфінг тощо) під керівництвом інструкторів. Іншими словами, поняття «спортивний туризм» захоплює широкий перелік форм цього виду туризму. Спортивний туризм передбачає змагання на маршрутах, які включають подолання категорійних перешкод природного середовища (перевалів, вершин, порогів, каньйонів, печер), а також прокладених в природному середовищі та штучному рельєфі. Спортивні туристські походи розрізняються за складністю та здійснюються за маршрутами, категорія складності яких визначається в залежності від їх складності на наявності перешкод. В спортивному туризмі присвоюються розряди та звання по спортивним походам. На даному етапі в спортивному туризмі виділяють вісім видів: пішохідний, водний, гірський, лижний, спелео-, автомо-, вітрильний та велосипедний. Така ситуація часто призводить до колізій між спортивними та туристичними організаціями.

Для того, щоб краще розуміти весь спектр турів спортивної спрямованості, їх можна систематизувати. Для цього необхідно розмежувати активний і пасивний спортивний туризм: в активних формах туристи беруть участь у спортивних змаганнях, а в пасивних – є присутніми на спортивних подіях в якості вболівальників та глядачів. У спортивних турах, в яких спорт – є головною, визначальною метою поїздки, в турах, де спортивна складова є лише однією з цілей та частиною програми перебування на маршруті; спортивний туризм для професіоналів, програми якого передбачають професіональне заняття різними видами спорту, і спортивним туризмом для спортсменів-початківців та аматорів, які займаються спортом з метою підтримки фізичної форми і здоров'я.

Мотивами та метою *пригодницького туризму* (adventure tourism) є участь у програмах та заходах, які забезпечують набуття інтенсивного емоційного досвіду, сильного хвилювання, адреналінового вибуху (adrenalin rush). Туристи бажають випробувати свої фізичні можливості новими засобами (участь у сходженні на гірські вершини, сплав у мисливських байдарках, залишившись наодинці з дикою природою, без сучасних зручностей, які роблять життя комфортним та безпечним). Мандрівники цього сегменту ринку шукають дестинації і турпродукт, який здатний забезпечити їм досвід пригоди з сильними емоціями. Головними ресурсами пригодницького туризму є природа в її різноманітності: гори, річки, ліси, озера, пустелі,

острова тощо. У порівнянні з іншими видами та формами природного туризму, в яких передбачається спостереження та насолода красотою природи, в пригодницькому туризмі задіяні «сили природи» – території та об'єкти природного оточення, які виступають перешкодами та бар'єрами для людини, з якими він повинен вступити у боротьбу та бажано перемогти. Формою пригодницького туризму є екстремальні тури, в яких учасник ризикує життям та здоров'ям, наприклад, скелелазіння або затяжні стрибки з парашутом. В світі постійно підвищується попит на тури з «справжніми активностями» (хайкинг, байдарки, тарзанки). Такі елементи в програмі туру як правило не вимагають попередньої підготовки, передбачають мінімальний ризик для здоров'я та мінімальні витрати на обладнання «soft adventure». Ця тенденція посилюється у зв'язку з тим, що зростає популярність на ринку маршрутів «історичного хайкінгу» особливо у регіоні Близький Схід. Багато пішохідних доріг, що збереглися у регіоні Близький Схід набувають все більшої популярності у представників діаспори, прихильників релігійного та сільського туризму.

Особливу групу становлять різновиди *хоббі-туризму* (special-interest tourism), наприклад, тури для квіткарів та садоводів, для любителів домашніх тварин, колекціонерів, любителів старовини, для самодіяльних акторів, співаків, танцівників, музикантів, тури для кулінарів та гурманів, а також винні, пивні, сирні, шоколадні, тури для меломанів і фольклорні, замкові та палацові, мисливські та для любителів підльодного лову, тури на виживання (на безлюдному острові, наприклад), для любителів спостерігати за екзотичними птахами або метеликами в природному середовищі, індустриальні тури тощо. За різними підрахунками сьогодні індустрія туризму пропонує приблизно 150–200 видів спеціалізованого відпочинку.

Діловий туризм або *бізнес-туризм* (business tourism) включає подорожі із службовою або професійною метою, але без отримання доходів по місцю відрядження. У порівнянні з турами з метою відпочинку та розваг рішення про ділову поїздку, джерело та розміри фінансування, як правило приймають роботодавці. Також до ділового туризму ЮНВТО відносить поїздки для участі у виробничих семінарах, нарадах, ділових зустрічах, переговорах, зібраннях акціонерів, інших корпоративних закладах (корпоративний туризм); форумах, з'їздах, конгресах, асамблеях та конференціях організацій, наукових конференціях (конгресний туризм); виставках, ярмарках, торгових шоу, салонах та презентаціях (виставковий туризм), а також інсентив-поїздки (інсентив-туризм, заохочувальний туризм). За даними

ЮНВТО частка ділового туризму в світі сягає 13% туристичного потоку.

Набув широкого вжитку термін «MICE-туризм», та склалася так звана, MICE-індустрія (MICE от англ. Meetings, Incentives, Conventions, Exhibitions), що включає підприємства та послуги з організації та обслуговуванні ділових зустрічей (meetings), учасників-заохочувальних програм (incentives), конгресів (conventions), виставок (exhibitions). Специфіка MICE-індустрії і підстава для об'єднання її секторів в один туристський сегмент в том, що кожен з секторів, за виключенням інсентив-туризму, пов'язан із плануванням та організацією поїздок для великих груп людей з професійною та діловою метою, а також з різновидами обслуговування масових заходів.

Заохочувальний або інсентив-туризм (incentive tourism) являє собою заохочувальні поїздки, якими підприємства нагороджують в якості бонусів своїх співробітників за ефективну роботу, яка принесла доходи компанії. Така форма заохочення важливим інструментом мобілізації та підтримки людських ресурсів компанії, відновлення фізичних та інтелектуальних сил персоналу, потужним стимулом для працівників і в майбутньому зберегти свою лояльність компанії, засобом підтримки в ньому корпоративного духу, закріплення його намагання і в подальшому ефективно працювати. Важливо, що заохочувальні тури, як правило, здійснюються за рахунок компанії для самого співробітника та його родини.

Ознайомчий туризм або FAM-туризм (FAM tourism или familia rization tourism) є розповсюдженим видом ділового туризму, що набув поширення всередині самої індустрії. Ознайомчий або, як його ще називають, рекламно-інформаційний туризм організовується туроператорами для турагентів або авіакомпаніями для представників СМІ з метою просування нового туристичного продукту або нової дестинації, а також туристичних послуг постачальників, як правило, на пільгових умовах або на безоплатній основі.

Отже, необхідно зазначити, що тури спеціальних інтересів є нечисленними і створюються під замовлення малих груп. Саме їх ексклюзивність обумовлює те, що ціни та подібні тури є вищими за середні для даного регіону. Проте, ціновий фактор призводить до позитивної динаміки розвитку та продажу подібних турів. Туристам з доходами вище середнього, які мають можливість дозволити собі регулярні подорожі, традиційні маршрути поступово стають нецікавими, вони шукають нових пропозицій. Тому подібні види туризму є для таких туристів оптимальним варіантом (за змістом та ціною).

Класифікація видів турів спеціальних інтересів передбачає виділення окремих сегментів ринку туристичного продукту за ознакою – головна мета подорожі, які є більш спеціалізованими щодо широких сегментів, а саме:

- пізнавальний (головна мета – задоволення цікавості);
- рекреаційний (головна мета – відновлення сил, оздоровлення);
- діловий (головна мета – встановлення ділових контактів та обмін інформацією);
- розважальний (головна мета – отримання певного виду задоволення, іноді на межі з відповідним видом мандріви);
- пригодницький (головна мета – отримання фізичного навантаження, адреналіну, унікальних, недоступних для більшості людей, вражень);
- природний (головна мета – відпочинок від урбанізації).

У процесі подальшого розвитку ринку туристичного продукту будуть з'являтися усе більш спеціалізовані види туризму, деякі наведені у табл. 2.

Таблиця 2
Види туризму спеціальних інтересів

Вид туризму	Вид туризму спеціальних інтересів
пізнавальний туризм	історичний; замковий; культурний (оперний, концертний тощо); воєнний (мілітарі-туризм); індустріальний; етнічний; музейний; подієвий (у тому числі фестивальний, спортивний та ін.); ностальгійний; релігійний; еногастрономічний; інші види
рекреаційний туризм	пляжний (морський, річковий, озерний тощо); оздоровчий (без лікування); лікувальний; медичний; стоматологічний; гірський стаціонарний; інші види
діловий туризм	ділові зустрічі та переговори; освітній; навчальний (стаді-туризм); корпоративний: виїзні наради, семінари, конференції; науковий (наукові семінари, круглі столи, конференції, захисти, участь у дослідженнях тощо); виставковий; інші види
розважальний туризм	ігровий (азартні ігри); клубний (відвідування дискотеки, нічного клубу); парковий (відвідування аквапарку, розважальних парків (таких як Диснейленд), шопінг туризм; інші види
пригодницький туризм	спортивний (водний; пішохідний; гірський; лижний; велосипедний); екстремальний (водний, повітряний, гірський, пішохідний, екзотичний); спелеотуризм; мисливство, сафари; спортивна рибалка; інші види
природний туризм	екологічний; зелений; сільський; агротуризм; промисловий (збиральництво), рибальство (не спортивне), інші види

Отже, з диверсифікацією туристичного попиту на туристичні послуги та розвитком індустрії туризму в регіонах діапазон видів та

форм туризму постійно розширюється та оновлюється, відбувається корегування розуміння сутності та характеру окремих видів подорожей, що знаходить відображення у формуванні термінології в контексті сталого розвитку туризму. Тому в узагальненому вигляді більш поширеним повинен стати термін «туризм спеціальних інтересів» – як вид туризму, який передбачає подорожі споживачів, у яких вибір місця відпочинку визначається особливою мотивацією, а рівень задоволення визначається набутими в наслідок подорожі враженнями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Стратегія сталого розвитку туризму та курортів в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.vincult.org.ua>
2. Бабкин А. В. Специальные виды туризма: учеб. пособие. — Ростов н/Д. : Феникс, 2008. — 282 с.
3. Биржаков М. Б. Специальные виды туризма : конспект лекций. — СПб. : СПбГИЭУ, 2011.
4. Боголюбов В. С. Организация специальных видов туризма : конспект лекций. СПб. : СПбГИЭУ, 2010.— 116 с.
5. Шандор Ф. Ф. Сучасні різновиди туризму / Ф. Ф. Шандор, М. П. Кляп. — К., Знання. — 2013. — 334с.
6. Основы туризма / под ред. Е. Л. Писаревского. — М. : Федеральное агентство по туризму, 2014. — 384 с.
7. Смаль І. В. Види і форми туризму : географія, сутність та особливості виділення // Проблеми міжнародного туризму. Збірник наукових статей. — К. : — 2010. — С. 374—405.
8. Андреева Г. П. Теоретичні засади спеціалізованого туризму / Г. П. Андреева, П. Ф. Коваль // Глобальні та національні проблеми економіки. Електронне наукове фахове видання, № 7, 2015. — С. 90—94.